

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 225/2023-27

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Baricovej a sudcov Rastislava Kaššáka a Miloša Maďara (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], a [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], proti postupu Okresného úradu Košice, odboru všeobecnej vnútornej správy a jeho rozhodnutiu č. k. OU-KE-OVVS2-2016/003287 z 29. apríla 2016, proti postupu Okresného úradu Košice, odboru opravných prostriedkov a jeho rozhodnutiu č. k. OU-KE-OOP1-2016/031334 z 25. augusta 2016, proti postupu Krajského súdu v Košiciach a jeho rozsudku č. k. 5 Sa 34/2016 zo 6. októbra 2020 a proti postupu Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky a jeho rozsudku č. k. 4 Stk 10/2021 z 21. septembra 2022 takto

r o z h o d o l :

1. Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**
2. Žiadosti sťažovateľov o ustanovenie právneho zástupcu **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov a skutkový stav veci

1. Sťažovatelia sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 2. januára 2023 a doplnenou 5. januára 2023 a 9. januára 2023 domáhajú vyslovenia porušenia ich základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného úradu Košice, odboru všeobecnej vnútornej správy (ďalej aj „okresný úrad“ alebo „prvostupňový správny orgán“), Okresného úradu Košice, odboru opravných prostriedkov (ďalej len „druhostupňový správny orgán“), Krajského súdu v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) a Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší správny súd“) v konaniach označených v záhlaví tohto uznesenia. Navrhujú napadnuté rozhodnutia prvostupňového správneho orgánu, druhostupňového správneho orgánu, krajského súdu a najvyššieho správneho súdu označené v záhlaví tohto uznesenia zrušiť a vec vrátiť na ďalšie

konanie a rozhodnutie. Okrem toho žiadajú priznať náhradu trov konania pred okresným úradom, krajským súdom, najvyšším správnym súdom a ústavným súdom.

2. Sťažovatelia žiadajú o ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom.

3. Z ústavnej sťažnosti a pripojených príloh vyplýva, že napadnutým rozhodnutím prvostupňového správneho orgánu boli sťažovatelia uznaní vinnými zo spáchania priestupku proti občianskemu spolunažívaniu podľa § 49 ods. 1 písm. d) zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o priestupkoch“). [REDAKOVANÉ] (ďalej aj „sťažovateľ v 1. rade“) tým, že 6. apríla 2015 sa oznamovateľke a ďalšej osobe vyhrážal ujmou na zdraví, oznamovateľke palicou udrel po hlave a udrel ju po ľavej ruke, čím jej spôsobil pomliaždenie spánkovej oblasti hlavy vľavo a zmliaždenie ľavého lakťa s dobou liečenia do 7 dní a palicou udrel po chrbte psa oznamovateľky, čím narušil občianske spolunažívanie vyhrázaním ujmou na zdraví, drobným ublížením na zdraví a iným hrubým správaním, za čo mu bola uložená pokuta vo výške 40 eur a povinnosť uhradiť trovy vo výške 16 eur. A [REDAKOVANÉ] (ďalej aj „sťažovateľ v 2. rade“, spolu aj „sťažovatelia“) tým, že oznamovateľke vulgárne nadával, čím narušil občianske spolunažívanie hrubým správaním, za čo mu bolo uložené pokarhanie a povinnosť uhradiť trovy vo výške 16 eur.

4. Toto rozhodnutie potvrdil druhostupňový správny orgán napadnutým rozhodnutím.

5. Sťažovatelia podali proti rozhodnutiam správneho orgánu správnu žalobu, ktorú krajský súd napadnutým rozsudkom zamietol, keďže dospel k záveru o zákonnosti a správnosti napadnutých rozhodnutí. Spáchanie skutku sťažovateľom v 1. rade bolo preukázané výpoveďami oznamovateľky a svedkov a lekárskou správou a sťažovateľ v 2. rade vo svojej výpovedi pred správnym orgánom spáchanie skutku potvrdil. Námietku, že práve svedkovia sa vo vzťahu k sťažovateľom mali dopustiť protiprávneho konania (čo má preukazovať nimi predložený dôkaz – zvukový záznam), považoval krajský súd za irelevantnú, pretože predmet súdneho konania bol vymedzený obsahom napadnutých rozhodnutí. Krajský súd konštatoval, že správanie sťažovateľov nie je možné posúdiť ako nutnú obranu, keďže zo strany svedkov nedošlo k narušeniu integrity obydlia ani k fyzickému zásahu.

6. Proti rozsudku krajského súdu podali sťažovatelia kasačnú sťažnosť podľa § 440 ods. 1 písm. g) Správneho súdneho poriadku (ďalej aj „SSP“), keďže podľa ich názoru krajský súd rozhodol na základe nesprávneho právneho posúdenia veci. Argumentovali, že k verbálnemu útoku sťažovateľa v 2. rade došlo až potom, čo on sám bol vystavený skoršiemu verbálnemu útoku zo strany oznamovateľky, čo má dokazovať zvukový záznam, ktorý však správny orgán ani krajský súd nevykonali ako dôkaz. Vo vzťahu k sťažovateľovi v 1. rade namietali, že správny orgán vychádzal z výpovedí nedôveryhodných svedkov. Sťažovatelia v podstatnom namietali nevykonanie dôkazu – zvukového záznamu.

7. Najvyšší správny súd napadnutým rozsudkom kasačnú sťažnosť sťažovateľov zamietol. Pripomenul, že je potrebné rozlišovať medzi protiprávnym konaním sťažovateľov a prípadným protiprávnym konaním tretích osôb. Nie je vylúčené, že určitým svojím konaním znaky skutkovej podstaty priestupku mohla naplniť aj oznamovateľka (nič nebránilo sťažovateľom aby iniciovali priestupkové konanie a to aj opierajúc sa o nimi vyhotovený zvukový záznam), to však nemá vplyv na to, že sťažovateľ v 2. rade na adresu oznamovateľky vulgárne slová použil a tým naplnil znaky

skutkovej podstaty priestupku, z ktorého bol uznaný za vinného. Preto podľa najvyššieho správneho súdu nebolo dôvodné detailnejšie skúmať právne možnosti vykonania nahrávky pre účely preukázania jeho priestupku. Podľa najvyššieho správneho súdu vykonanými dôkazmi (svedeckými výpoveďami a lekárskou správnu), ktoré boli vyhodnotené v ich vzájomných súvislostiach bolo dostatočne preukázané, že aj sťažovateľ v 1. rade sa dopustil priestupku, čo bolo aj dostatočne odôvodnené. Zvukový záznam zo svojej povahy nemôže poskytnúť objektívny obraz toho kto udelil oznamovateľku, preto nemôže negovať svedecké výpovede. Nevykonanie zvukového záznamu ako dôkazu najvyšší správny súd nevyhodnotil ako nezákonný postup orgánu verejnej správy (k posúdeniu uvedeného pristúpil napriek tomu, že sťažovatelia v kasačnej sťažnosti namietali nesprávne právne posúdenie, pozn.). Najvyšší správny súd konštatoval, že vykonanie zvukového záznamu obstaraného sťažovateľmi bez súhlasu dotknutých osôb by neprešlo prvým krokom testu proporcionality (testom vhodnosti) tak ako je chápaný rozhodovacou praxou najvyššieho správneho súdu, keďže vykonanie dôkazu (a tým obmedzenie práva na súkromie oznamovateľky a svedkov) nebolo spôsobilé naplniť sledovaný cieľ (realizáciu práva sťažovateľov na obhajobu) (z už uvedených dôvodov vo vzťahu k obom sťažovateľom). Napadnutý rozsudok najvyššieho správneho súdu nadobudol právoplatnosť 9. novembra 2022.

II.

Argumentácia sťažovateľov

8. Sťažovatelia v ústavnej sťažnosti vyslovujú nesúhlas so závermi krajského súdu a najvyššieho správneho súdu o nevykonaní dokazovania zvukovým záznamom, ktorý má podľa ich názoru preukazovať, že svojím konaním odvracali primeraným spôsobom priamo hroziaci útok na ich záujem chránený zákonom alebo nebezpečenstvo priamo hroziace ich záujmu chránenému zákonom. Poukazujúc na to, že napr. v konaní vedenom pred Najvyšším súdom Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) pod sp. zn. 3 Asan 32/2019, v ktorom boli oni oznamovateľmi priestupku, bol obdobný obrazovo-zvukový záznam akceptovaný. Nesúhlasia ani s posúdením, či sťažovateľ v 2. rade konal v nutnej obrane v zmysle § 2 ods. 2 zákona o priestupkoch, keď odrážal verbálny útok oznamovateľky a svedka.

9. Sťažovatelia porušenie ich práv podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru v priestupkovom konaní i v konaní pred krajským súdom a pred najvyšším správnym súdom odvodzujú od porušenia ich práva na obhajobu ako vyplýva zo základných zásad trestného konania, ktoré je potrebné použiť na správne konanie.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

10. Podstatou ústavnej sťažnosti je námietka porušenia základného práva sťažovateľov podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom a rozhodnutiami prvostupňového a druhostupňového správneho orgánu, krajského súdu a najvyššieho správneho súdu najmä z dôvodu nevykonania nimi navrhnutého dôkazu.

III.1. K namietanému porušeniu označených práv sťažovateľov postupom a rozhodnutiami prvostupňového správneho orgánu, druhostupňového správneho orgánu a krajského súdu:

11. Zmyslom a účelom princípu subsidiarity vyjadreného v čl. 127 ods. 1 ústavy je to, že ochrana ústavnosti nie je a ani podľa povahy vecí nemôže byť výlučne úlohou ústavného súdu, ale úlohou všetkých orgánov verejnej moci v rámci im zverených kompetencií. Ústavný súd predstavuje v tejto súvislosti *ultima ratio* inštitucionálny mechanizmus, ktorý nasleduje až v prípade nefunkčnosti všetkých ostatných orgánov verejnej moci, ktoré sa na ochrane ústavnosti podieľajú. Za situácie, ak právny poriadok pripúšťa iné možnosti ochrany práv alebo právom chránených záujmov fyzickej osoby a právnickej osoby v oblasti verejnej správy podľa Správneho súdneho poriadku (a v prejednávanej veci aj podľa zákona o priestupkoch, pozn.), nemožno sa domáhať ochrany svojich práv v konaní pred ústavným súdom (porov. II. ÚS 12/2023).

12. Rozhodnutie prvostupňového správneho orgánu o priestupku a postup predchádzajúci jeho vydaniu boli preskúmateľné v správnom konaní o odvolaní, ktoré sťažovatelia podali a o ktorom druhostupňový správny orgán meritorne rozhodol. Existencia opravného konania nepripúšťa možnosť ústavného súdu rozhodovať o napadnutom rozhodnutí a postupe správneho orgánu prvého stupňa, keďže odvolanie predstavovalo účinný právny prostriedok ochrany práv sťažovateľov.

12.1. Pokiaľ ide o rozhodnutie druhostupňového správneho orgánu a postup, ktorý mu predchádzal, tieto boli preskúmateľné súdom v konaní o správnej žalobe vo veciach správneho trestania podľa § 194 a nasl. SSP. Sťažovatelia túto žalobu podali a krajský súd ju meritorne prejednal.

12.2. Rovnako aj ústavnou sťažnosťou napadnutý rozsudok krajského súdu a jemu predchádzajúci postup boli preskúmateľné v konaní o kasačnej sťažnosti najvyšším súdom. Sťažovatelia kasačnú sťažnosť podali a najvyšší súd o nej meritorne rozhodol (porov. m. m. III. ÚS 674/2022).

13. Z uvedených dôvodov bola ústavná sťažnosť v časti smerujúcej proti rozhodnutiam prvostupňového správneho orgánu, druhostupňového správneho orgánu a rozsudku krajského súdu a ich vydaniu predchádzajúcemu postupu odmietnutá pre nedostatok právomoci ústavného súdu na jej prerokovanie podľa § 56 ods. 2 písm. a) v spojení s § 132 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) (bod 1 výroku tohto uznesenia).

III.2. K namietanému porušeniu označených práv sťažovateľov postupom a rozsudkom najvyššieho správneho súdu:

14. V úvode ústavný súd uvádza, že napriek prítomnosti obsahových nedostatkov ústavnej sťažnosti sťažovateľov [napr. neuvedenie dátumu narodenia v zmysle § 43 ods. 1 zákona o ústavnom súde, absencia ústavnoprávnej argumentácie v zmysle § 123 ods. 1 písm. d) zákona o ústavnom súde], prihliadol na skutočnosť, že sťažovatelia podali ústavnú sťažnosť bez právneho zastúpenia, pričom zároveň o ustanovenie právneho zástupcu požiadali. Vychádzajúc z materiálnej koncepcie ochrany základných práv vrátane možnej opodstatnenosti podanej ústavnej sťažnosti v časti namietajúcej porušenie základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 postupom a rozsudkom najvyššieho správneho súdu, ústavný súd pristúpil k vecnému posúdeniu sťažovateľmi podanej ústavnej sťažnosti v tejto jej časti (porov. IV. ÚS 541/2022).

15. Podľa konštantnej judikatúry ústavný súd nie je súčasťou systému všeobecných súdov, ale podľa čl. 124 ústavy je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Ústavný súd

nie je súdom vyššej inštancie rozhodujúcim o opravných prostriedkoch v rámci sústavy všeobecných súdov. V zásade preto nie je oprávnený posudzovať správnosť skutkových a následne na nich založených právnych záverov všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov v konkrétnom prípade viedli k rozhodnutiu. Úlohou ústavného súdu nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Do právomoci ústavného súdu v konaní podľa čl. 127 ústavy patrí kontrola zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách. Skutkové a právne závery súdu môžu byť predmetom kontroly zo strany ústavného súdu vtedy, ak by vyvedené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody.

16. Vo vzťahu k namietanému postupu a rozsudku najvyššieho správneho súdu treba poukázať na povahu a špecifiká správneho súdnictva, ktorého úlohou nie je nahradzovať činnosť orgánov verejnej správy, ale len preskúmať zákonnosť rozhodnutí a postupov orgánov verejnej správy, teda preskúmať to, či kompetentné orgány pri riešení konkrétnych otázok vymedzených v návrhu rešpektovali príslušné hmotno-právne a procesno-právne predpisy (III. ÚS 557/2022). Zároveň je správne súdnictvo primárne prostriedkom ochrany subjektívnych práv adresáta výkonu verejnej správy v jej najrôznejších podobách. Len sekundárne je kritériom poskytovania tejto ochrany zákonnosť verejno-mocenských aktivít verejnej správy. Inými slovami, správne súdnictvo v systéme právneho štátu nemá slúžiť naprávaní nezákonnosti vo verejnej správe bez akéhokoľvek zreteľa na dopad eventuálne zistenej nezákonnosti na subjektívno-právnu pozíciu dotknutého. Účelom správneho súdnictva nie je náprava nezákonnosti vo verejnej správe, ale účinná ochrana subjektívnych práv fyzickej osoby alebo právnickej osoby, voči ktorej je verejná správa v jednotlivom prípade vykonávaná. Správny súd spravidla nie je súdom skutkovým, ale je súdom, ktorý posudzuje iba právne otázky napadnutého postupu alebo rozhodnutia orgánu verejnej správy (I. ÚS 224/2022).

17. Ústavný súd v závere pripomína, že (rovnako ako správny súd) nie je skutkovým súdom, resp. súdom tretej či štvrtej inštancie, ktorý by preskúmaval skutkové a právne závery všeobecných súdov. Toto konštatovanie je v okolnostiach tejto veci o to dôležitejšie, že sťažovatelia ústavný súd svojimi námietkami uvedenými v ústavnej sťažnosti práve do tejto pozície postavili. O tom svedčí v okolnostiach tejto veci skutočnosť, že námietky sťažovateľov v ich ústavnej sťažnosti sa v podstate prekrývajú s ich námietkami uvedenými v kasačnej sťažnosti proti rozsudku krajského súdu, resp. i s ich argumentmi uvedenými v správnej žalobe.

18. Ústavný súd sa v rámci predbežného prerokovania ústavnej sťažnosti sťažovateľov oboznámil s napadnutým rozsudkom najvyššieho správneho súdu (v spojení s jemu predchádzajúcim rozsudkom krajského súdu, ktorý si ústavný súd obstaral z verejne dostupného zdroja, internetovej stránky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky), aby posúdil zlučiteľnosť jeho obsahu s limitmi v bode 1 tohto uznesenia označených práv, ktorých porušenie sťažovatelia namietajú. Uvedený prieskum vykonal v medziach svojich právomocí, a teda posudzoval kvalitu odôvodnenia napadnutého rozsudku najvyššieho správneho súdu a ústavnú súladnosť interpretácie právnej úpravy, ktorú najvyšší správny súd vo veci sťažovateľov aplikoval, inými slovami, ústavnú udržateľnosť napadnutého rozsudku najvyššieho správneho súdu.

19. Ako vyplýva už aj z bodu 7 tohto uznesenia, najvyšší správny súd v odôvodnení napadnutého rozsudku vo vzťahu k nosnej námietke sťažovateľov spočívajúcej v nevykonaní nimi navrhovaného dôkazu (zvukového záznamu) vyčerpávajúco vysvetlil, že prípadné protiprávne konanie oznamovateľky, resp. svedkov (ktoré malo byť zvukovým záznamom preukázané), nebolo predmetom tohto konania, že sťažovateľom nič nebránilo deliktuálne konanie voči nim iniciovať, a to aj opierajúc sa o tento zvukový záznam (body 24, 26 a 49 napadnutého rozsudku). Že toto konanie oznamovateľky, resp. svedka, nemožno považovať za útok, proti ktorému by bola prípustná nutná obrana v zmysle § 2 ods. 2 písm. a) zákona o priestupkoch, keďže nedošlo k narušeniu obydlia sťažovateľov ani k fyzickému zásahu (bod 46 rozsudku krajského súdu). Navyše, vykonanie dôkazu, zvukového záznamu, by nebolo spôsobilé naplniť sledovaný cieľ – realizáciu práva sťažovateľov na obhajobu, keďže by nezvrátilo záver o spáchaní priestupku sťažovateľmi vychádzajúci z vykonaného dokazovania (bod 46 rozsudku najvyššieho správneho súdu).

20. Konaním v nutnej obrane sa primeraným spôsobom odvracia priamo hroziaci útok na záujem chránený zákonom. Ide pritom o odvrátenie nebezpečenstva, ktoré vzniká útokom človeka, pričom tento útok ohrozuje záujem chránený zákonom, napríklad život, zdravie, majetok. Obrana smeruje proti útočníkovi a spravidla postihuje jeho telesnú integritu.

21. Okolnosti, za ktorých došlo k porušeniu záujmu spoločnosti, ak nejde o okolnosti vylučujúce protiprávnosť (nutná obrana, krajná núdza), sú relevantné pre uloženie výšky sankcie, nie pre záver o tom, či bol alebo nebol spáchaný priestupok.

22. Vzhľadom na uvedené východiská ústavný súd konštatuje, že nie je možné ustáliť prvky arbitrárnosti v tom, ako sa najvyšší správny súd, resp. už pred ním krajský súd vysporiadali s námietkou sťažovateľov, že konanie sťažovateľa v 2. rade predstavovalo okolnosť vylučujúcu protiprávnosť, a následne aj s potrebou vykonania sťažovateľmi navrhovaného dôkazu (zvukového záznamu). Na argumenty sťažovateľov najvyšší správny súd odpovedal adekvátnym, logickým a ústavne udržateľným spôsobom, jeho závery sú dostatočne odôvodnené a dotknuté ustanovenia Správneho súdneho poriadku a zákona o priestupkoch taktiež interpretoval ústavne udržateľným spôsobom. Ústavná sťažnosť je v časti smerujúcej proti rozsudku najvyššieho správneho súdu zjavne neopodstatnená a z toho dôvodu bola podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde odmietnutá (bod 1 výroku tohto uznesenia).

23. Vzhľadom na odmietnutie ústavnej sťažnosti ako celku sa ústavný súd ďalšími požiadavkami sťažovateľa uvedenými v petite nezaoberal.

III.3. K žiadosti o ustanovenie právneho zástupcu:

24. Vo vzťahu k žiadosti sťažovateľov o ustanovenie právneho zástupcu ústavný súd uvádza, že takýmto žiadostiam vyhovie v prípade súčasného (kumulatívneho) splnenia podmienok vyplývajúcich z § 37 ods. 1 zákona o ústavnom súde a jeho ustálenej doterajšej judikatúry v tejto oblasti, t. j. 1. ak ustanovenie právneho zástupcu odôvodňujú majetkové pomery navrhovateľa (ak vzhľadom na svoje majetkové pomery nedisponuje dostatočnými zdrojmi na úhradu trov právneho zastúpenia) a 2. ak zároveň nejde o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti.

25. Z dôvodu odmietnutia sťažovateľmi podanej ústavnej sťažnosti v celom jej rozsahu (v časti pre nedostatok právomoci na jej prerokovania a v časti pre zjavnú neopodstatnenosť) nie je splnená druhá podmienka na postup ústavného súdu podľa § 37 ods. 1 zákona o ústavnom súde, a to že v právnej veci sťažovateľov nejde o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti. V dôsledku tohto záveru ústavný súd ani nepristúpil k preverovaniu majetkových pomerov sťažovateľov a sťažovateľom uplatnenej žiadosti o ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom nevyhovel (bod 2 výroku tohto uznesenia).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 13. apríla 2023

Jana Baricová
predsedníčka senátu